

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.09.2015, sp. zn. 5 Tdo 960/2015, ECLI:CZ:NS:2015:5.TDO.960.2015.1

Číslo: 39/2016

Právní věta: Trestní zákoník neobsahuje žádná kvantitativní kritéria, která by odlišovala přečin urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku od obdobného kázeňského přestupku (např. podle § 50 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů). Má-li tedy být urážka mezi vojáky kvalifikována jako trestný čin, musí tomu – s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku – odpovídat její povaha a intenzita, okolnosti, za nichž byla učiněna, popřípadě další charakteristiky urážky nebo jejího pachatele odůvodňující vyšší společenskou škodlivost daného případu (např. opakované urážlivé projevy, recidiva pachatele, vážné narušení vojenské kázně nebo kázně v bezpečnostním sboru apod.). Proto skutečnost, že se obviněný jako voják nižší hodnosti dopustil ojedinělého vulgárního výroku vůči vojáku vyšší hodnosti, nelze bez dalšího posoudit jako přečin urážky mezi vojáky, není-li z povahy urážky, její intenzity a dalších okolností zřejmé, že k účinnému postihu toho, kdo se dopustil urážky, nepostačuje vyvodit vůči němu pouze kázeňskou odpovědnost v rámci ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.09.2015

Spisová značka: 5 Tdo 960/2015

Číslo rozhodnutí: 39

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Subsidiarita trestní represe, Urážka mezi vojáky

Předpisy: § 12 odst. 2 tr. zákoníku
§ 378 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání, které podal obviněný pplk. Ing. M. P., zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 7 To 164/2015, jako soudu odvolacího, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 24 T 96/2014, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Obvodnímu soudu pro Prahu 7 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obviněný pplk. Ing. M. P. byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 24 T 96/2014, uznán vinným přečinem urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „tr. zákoník“), za použití § 399 tr. zákoníku, jehož se dopustil skutkem popsáním ve výroku o vině v citovaném rozsudku. Za tento přečin byl odsouzen podle § 378 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. b), odst. 3 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 20 celých denních sazeb s jednou denní sazbou ve výši 200 Kč, tj. v celkové výměře 4 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání 1 měsíce pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené době vykonán.

2. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 7 To 164/2015, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Obviněný pplk. Ing. M. P. podal proti zmíněnému usnesení odvolacího soudu prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný v něm nesouhlasí se skutkovým zjištěním, že jím pronesený vulgární výrok směřoval vůči všem přítomným osobám a že jej zaměřil i proti vyslychajícímu plk. Mgr. M. Z. Obviněný považuje právní posouzení skutku za vadné, protože podle jeho názoru šlo o přestupek, jak již v předcházejícím řízení správně rozhodl soud prvního stupně. Podle obviněného měl být v jeho trestní věci uplatněn princip použití trestního práva jako ultima ratio, takže z tohoto důvodu bylo třeba posuzovat spáchaný čin pouze jako kázeňský přestupek. Závěrem svého dovolání proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze, jakož i jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7, a aby podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil všechna rozhodnutí obsahově navazující na citovaná rozhodnutí a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc Obvodnímu soudu pro Prahu 7 k novému projednání a rozhodnutí.

4. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného pplk. Ing. M. P. prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru jde o případ hraniční, v němž by měla být hodnocena škodlivost posuzovaného jednání obzvláště obezřetně. Státní zástupce je přesvědčen, že obviněný jednal v afektu, přičemž kultura jeho slovního projevu je poněkud nižší. Jak dále státní zástupce zdůraznil, v neprospěch obviněného by mohlo svědčit jeho chování po činu, když se ani dodatečně neomluvil přítomným osobám za své chování, a není zřejmé ani to, zda si uvědomil nepřípustnost svého vulgárního chování v řízení o přestupku. Ve prospěch obviněného lze naopak přičítat jeho dosavadní bezúhonnost. Státní zástupce má za to, že skutek měl být kvalifikován jen jako kázeňský přestupek, a nikoli jako přečin, přičemž v uvedené trestní věci měla být použita zásada subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

6. Pokud jde o dovolací důvod, obviněný pplk. Ing. M. P. opírá své dovolání o ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Protože část dovolacích námitek obviněného odpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu, Nejvyšší soud v rozsahu uvedeném v ustanoveních § 265i odst. 3 a 4 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení Městského soudu v Praze, jakož i řízení, které mu předcházelo. Po přezkoumání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že

dovolání obviněného je zčásti důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

7. K výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud připomíná, že je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin se jedná. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovést pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Tomuto dovolacímu důvodu tedy neodpovídají námitky obviněného, jimiž zpochybnil některá rozhodná skutková zjištění a poukázal na určité okolnosti související s vedením řízení o přestupku, a to zejména pokud jde o závěry, zda obviněným pronesený vulgární výrok směřoval vůči všem přítomným osobám a zda jej zaměřil i proti vyslychajícímu plk. Mgr. M. Z.

8. V rámci svých dovolacích námitek obviněný pplk. Ing. M. P. považuje za nesprávný právní závěr soudů nižších stupňů, které shledaly v posuzovaném skutku přečin urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku za použití § 399 tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným, a nikoli jen kázeňský přestupek. Tyto námitky založené na zpochybnění správnosti hodnocení společenské škodlivosti případu s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a Nejvyšší soud je považuje i za důvodné.

9. K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že podle trestního zákoníku, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010 a podle něhož byl posuzován skutek spáchaný obviněným, je trestným činem obecně protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Společenská škodlivost sice není zákonným znakem trestného činu, ovšem má svůj význam jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Trestní zákoník nevymezuje žádná hlediska pro stanovení konkrétní míry či stupně společenské škodlivosti činu, který se má považovat za trestný čin. Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem, a proto ho obecně nelze považovat za čin, který není společensky škodlivý. Opačný závěr v podobě konstatování nedostatečné společenské škodlivosti případu by bylo možné učinit jen tehdy, jestliže s ohledem na konkrétní okolnosti spáchaného skutku není vhodné uplatňovat trestní represí a pokud posuzovaný čin svou závažností neodpovídá ani těm nejlehčím, běžně se vyskytujícím trestným činům dané právní kvalifikace (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu publikované pod č. [26/2013-II](#). Sb. rozh. tr.).

10. Nejvyšší soud dále připomíná, že přečinu urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo urazí nadřízeného nebo vojáka s vyšší hodností. Pachatelem tohoto přečinu může být podle § 114 odst. 1 tr. zákoníku jen voják, jímž se ovšem podle § 114 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku rozumí i příslušník bezpečnostního sboru, tj. též příslušník Policie České republiky, což vyplývá i z ustanovení § 399 tr. zákoníku.

11. Jak je patrné v nyní posuzované věci z rozhodných skutkových zjištění uvedených v popisu skutku ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, obviněný pplk. Ing. M. P. (zkráceně vyjádřeno) jako příslušník Policie České republiky v budově Policejního prezidia České republiky jako podezřelý ze spáchaní přestupku v době, kdy byl v této věci podle § 180 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, prováděn výslech

svědka J. S., kterého vyslychal plk. Mgr. M. Z., vedoucí kanceláře Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky, jako osoba pověřená vést toto řízení o přestupku, za přítomnosti zmíněného svědka a pplk. Mgr. M. N. poté, co byl upozorněn na to, že otázky, které pokládá vyslychanému svědkovi, nijak nesouvisejí s předmětem řízení, zvýšeným hlasem uvedl: „V tom případě tady nemusím být a jděte do prdele,“ bouchl dveřmi a z místnosti odešel, ačkoli výslech svědka nebyl ukončen.

12. Podle názoru Nejvyššího soudu povaha a způsob spáchání posuzovaného skutku obviněného pplk. Ing. M. P. ani další okolnosti, za nichž k němu došlo, nesvědčí pro závěr soudů nižších stupňů, že tento čin představuje natolik společensky škodlivý případ, na který již nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nelze rovněž konstatovat, že by spáchaný čin nějak výrazně vybočil z rámce běžných společenských vztahů v takové míře, aby bylo nezbytné reagovat na něj jen za použití trestní represe, nikoli jen v rámci kázeňské pravomoci. Ostatně soud prvního stupně ani odvolací soud nijak blíže nevysvětlily, proč nebylo možné uplatnit na čin obviněného prostředky jiných právních odvětví a zejména z jakých důvodů v konkrétním případě nejde jen o kázeňský přestupek ve smyslu § 50 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, který lze postihnout v řízení podle § 186 a násl. téhož zákona. Trestní zákoník sice neobsahuje žádná kvantitativní kritéria, která by odlišovala posuzovaný přečin urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku od obdobného kázeňského přestupku, ale s ohledem na již zmíněnou zásadu subsidiarity trestní represe je zřejmé, že k tomu, aby urážka mezi vojáky mohla být kvalifikovaná jako trestný čin, musela by tomu odpovídat její povaha a intenzita, okolnosti, za nichž byla učiněna, popřípadě další charakteristiky urážky nebo jejího pachatele odůvodňující vyšší společenskou škodlivost daného případu, např. opakované urážlivé projevy, recidiva pachatele, vážné narušení vojenské kázně nebo kázně v bezpečnostním sboru apod.

13. U obviněného pplk. Ing. M. P. ovšem nebyly zjištěny žádné takové skutečnosti, které by nedovolovaly spatřovat v jím spáchaném činu pouhý kázeňský přestupek, a soudy nižších stupňů z tohoto hlediska svá rozhodnutí vůbec neodůvodnily a neuvedly zde ani žádné argumenty, proč je nezbytné spatřovat ve spáchaném skutku již trestný čin. Obviněný se přitom dopustil ojedinělého vulgárního výroku, jímž v podstatě jen reagoval na průběh řízení o přestupku vedeného proti němu, resp. na možnost klást otázky vyslychanému svědkovi. K osobě obviněného jinak nebylo zjištěno nic negativního, jeho slovní útok na plk. Mgr. M. Z. se omezil na jediný verbální projev, po němž obviněný ihned opustil místnost, kde probíhal výslech svědka J. S. Soudy nižších stupňů pak nezjistily ani žádné vážnější narušení kázně v důsledku pronesené urážky či nějaké její výraznější následky u poškozeného. Ostatně skutečnost, že posuzovaný čin spáchaný obviněným nepřekračuje svou povahou a závažností hranice kázeňského přestupku, potvrzuje i trest, který mu uložil soud prvního stupně v podobě peněžitého trestu v celkové výměře 4 000 Kč. To je sankce zcela srovnatelná s kázeňským trestem např. podle § 51 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, spočívajícím ve snížení základního tarifu až o 25 % na dobu nejvýše tří měsíců, který bylo možné obviněnému uložit v řízení o kázeňském přestupku.

14. Nejvyšší soud tedy shledal důvodnými námitky obviněného, jimiž zpochybnil správnost právního závěru soudů nižších stupňů o tom, že je posuzovaný skutek trestným činem urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku za použití § 399 tr. zákoníku a že nejde jen o obdobný kázeňský přestupek. Soudy nižších stupňů totiž v uvedeném směru nerespektovaly zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. ř. a v důsledku toho učinily nesprávné hmotněprávní posouzení spáchaného skutku.

15. Nejvyšší soud pak nemohl přehlédnout ani další nedostatek, kterým je zatížen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 24 T 96/2014. Jak totiž vyplývá z tzv. právní

věty uvedené ve výroku o vině v citovaném rozsudku, obviněný měl posuzovaným skutkem urazit „nadřízeného nebo vojáka vyšší hodnosti“. Z popisu skutku obsaženého v tomto výroku o vině je ovšem patrné, že poškozený plk. Mgr. M. Z. sice byl vojákem ve smyslu § 114 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku s vyšší hodností než obviněný pplk. Ing. M. P., ale nejsou zde ani v odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů uvedeny žádné skutkové okolnosti, z nichž by vyplývalo, že poškozený byl nadřízeným vůči obviněnému, popřípadě čím je založen takový vztah nadřízenosti a podřízenosti.

16. Jelikož soudy obou stupňů ve svých rozhodnutích nesprávně právně posoudily skutek, jehož spácháním byl obviněný pplk. Ing. M. P. uznán vinným ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, který nebyl změněn ani napadeným usnesením odvolacího soudu z podnětu důvodně podaného odvolání obviněného, byl naplněn uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Po zjištění, že dovolání obviněného je v těchto směrech opodstatněné, Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil jednak napadené usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. 7 To 164/2015, jednak jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 24 T 96/2014. Nejvyšší soud zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na citovaná rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. potom Nejvyšší soud přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 7, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

17. Obvodní soud pro Prahu 7 tedy opětovně projedná trestní věc obviněného a je přitom vázán právním názorem Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 1 tr. ř.) ohledně použití zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nejistí-li soud prvního stupně žádné jiné (nové) skutečnosti, musí vycházet ze závěru, že skutek spáchaný obviněným není trestným činem, ale mohl by být posouzen jen jako kázeňský přestupek, takže podle toho pak učiní odpovídající rozhodnutí ve věci.